ئەكبەر قادىر

ئەدەبىي ئىجادىيەتتىكى يېڭىلىقلار

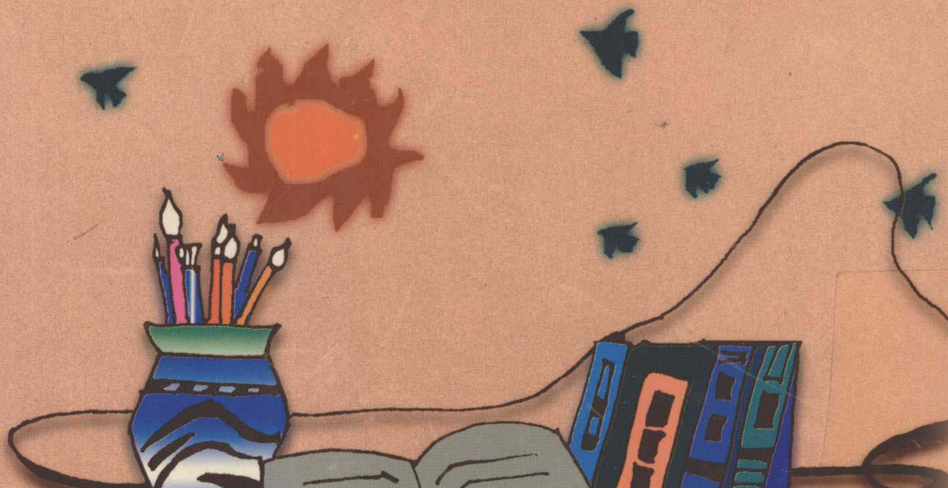

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئەكبەر قادىر

ئەدەبىي ئىجادىيەتتىكى يېڭىلىقلار

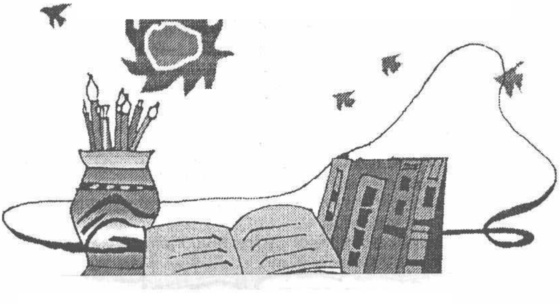

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

文学创作新潮/阿克巴尔·卡德尔编. —乌鲁木齐：
新疆人民出版社，2001.10
ISBN7－228－06755－X

Ⅰ.文… Ⅱ.阿… Ⅲ.维吾尔族—少数民族文学：
当代文学—文学评论—中国—维吾尔语 （中国少数民族
语言）Ⅳ.I207.915

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2001)第 074901 号

责任编辑： 穆合塔尔·马木提
责任校对： 木尼拉·穆沙江
封面设计： 阿克巴·萨里

文学创作新潮 （维吾尔文）

阿克巴·卡德尔著

新 疆 人 民 出 版 社 出 版
（乌鲁木齐市解放南路 348 号 邮编 830001）
新 疆 新 华 书 店 发 行
新 疆 畜 牧 印 刷 厂 印 刷
850×1168 毫米 32 开本 10.75 印张
2001 年 10 月第 1 次印刷 2001 年 10 月第 1 版
印数：1－3,000

ISBN7－228－06755－X/I.2471 定价： 15.00 元

مەسئۇل مۇھەررىرى: مۇختار مامۇت
مەسئۇل كوررېكتورى: مۇنىرە مۇساجان
مۇقاۋىسىنى لايىھىلىگۈچى: ئەكبەر سالىھ

ئەدەبىي ئىجادىيەتتىكى يېڭىلىقلار

ئاپتورى: ئەكبەر قادىر

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى №348)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ چارۋىچىلىق نازارىتى باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 850×1168 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 10.75 قىستۇرما ۋارىقى: 1
2001 ـ يىل 10 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2001 ـ يىل 10 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
تىراژى: 1—3.000
ISBN7—228—06755—X/I.2471
باھاسى: 15.00 يۈەن

ئاپتورنىڭ تەرجىمىھالى

ياش ئەدەبىيات تەتقىقاتچىسى ئەكبەر قادىر 1965 - يىلى 4 - ئاينىڭ 4 - كۈنى بۆرتالا شەھىرىدە تۇغۇلغان. باشلانغۇچ - ئوتتۇرا مەكتەپلەرنى غۇلجا ناھىيە ئارائۆستەڭ يېزىسىدا ئوقۇغان. 1984 - يىلى، شىنجاڭ داشۆ فىلولوگىيە ئىنستىتۇتىنىڭ ئەدەبىيات فاكۇلتېتىغا ئوقۇشقا كىرگەن. 1989 - يىلى ئوقۇش پۈتتۈرۈپ، ئىلى پېداگوگىكا ئىنستىتۇتى ئەدەبىيات فاكۇلتېتىغا ئوقۇتقۇچىلىققا تەقسىم قىلىنغان.

ئاپتور 1993 - يىلىدىن 1994 - يىلىغىچە بېيجىڭ پېداگوگىكا ئۇنىۋېرسىتېتىدا ھازىرقى زامان ئەدەبىياتشۇناسلىقى بويىچە بىر يىل مەخسۇس بىلىم ئاشۇرغان. ئۇ ھازىر ئىلى پېداگوگىكا ئىنستىتۇتى ئەدەبىيات فاكۇلتېتىدا دوتسېنت بولۇپ ئىشلىمەكتە.

ئەكبەر قادىر 1987 - يىلى شىنجاڭ گېزىتىدە ئېلان قىلىنغان «كاككۇك گۈلى ۋە كاككۇك كۈيى» ناملىق ماقالىسى بىلەن ئەدەبىي ئوبزورچىلىق ساھەسىگە كىرگەن. شۇنىڭدىن كېيىن، ھەرقايسى گېزىت - ژۇرناللاردا ئۇنىڭ 100 پارچىغا يېقىن ماقالىسى ئېلان قىلىنغان. «‹ئاقساق بۇغا› پوۋېستى» ھەققىدە، «پوۋېست ئىجادىيىتىمىزدىن دادىلىنىش» قاتارلىق ماقالىلىرى تارىم مۇكاپاتى ۋە مۇنەۋۋەر ئىلمىي ماقالە مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن.

ئەكبەر قادىر ھازىر شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، ئىلى ئوبلاستلىق يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ھەيئەت ئەزاسى.

بۇ كىتابقا ئۇنىڭ بىر قىسىم ماقالىلىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى.

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

مۇندەرىجە

يازغۇچى مەمتىمىن ھوشۇر بىلەن سۆھبەت 1

يازغۇچىدا پۈتۈن ۋۇجۇدىنى ئىجادىيەتكە بېغىشلاش
روھى بولۇش كېرەك 12

پوۋېست ئىجادىيىتىمىزدىن دادىلىنىش 31

«ئاقساق بۆغا» ئۈستىدە مۇلاھىزە 42

مۇھەممەتجان سادىقنىڭ مائارىپ ۋە ئىلمىي تەتقىقات
ئەمگەكلىرى توغرىسىدا.......................... 57

قەدىرلىنىدىغىنى خاسلىققا ئىگە خاراكتېر 72

ھېكايە — «كۆيۈۋاتقان قەبرە» توغرىسىدا 85

«ئازاب» ھېكايىسىدىكى تەنقىدىي روھ................ 94

يېڭى ئەپسانىچىلىق ۋە «ئايخان» 99

زوردۇن سابىرنىڭ ئىجادىيەت يولى 110

«كاككۇك گۈلى» ۋە كاككۇك كۈيى.................. 120

«جىن سودىسى» مىسالىدا............................ 124

ئۈمىد ئىزدىنىدىغان، تىرىشچان كىشىلەردە 129

بالىلار قەلبىنىڭ ئەينىكى 132

«بالىلار شېئىرلىرى»غا بىر قانچە سۆز 136

«چىراغ ۋە پەرۋانە» نىڭ قىممىتى 141

«ئېلىشىش» ھەققىدە ئويلىغانلىرىم 143

ئەدەبىيات ۋە ئەدەبىي ئەسەر تەھرىرلىرى 145

ئەدەبىي قوبۇل قىلىش چۈشەنچىسى ھەققىدە......... 147

ئەدەبىي تەخەللۇس ھەققىدە ئىككى ئېغىز سۆز...... 158

ئىجادىيەت ئۇسۇلى ۋە ئىجادىي روھ 161

ئۇيغۇر ھازىرقى زامان ئەدەبىي تەنقىدچىلىكىنىڭ
تەرەققىياتى توغرىسىدا مۇلاھىزە.................. 163
«يېڭى تەنقىدچىلىك ئېقىمى» نىڭ راۋاج تاپالماسلى-
قىدىكى سەۋەب 172
بايرام، مۇراسىملار بىلەن خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنىڭ
مۇناسىۋىتى توغرىسىدا 176
شېئىردىكى مۇھىت تەسۋىرى 183
شېئىردىكى يىراق - يېقىن تەرەپلەر.................. 188
«ھايۋانات پسىخىكىسى ھېكايىلىرى» توغرىسىدا ... 191
«شەخس ھېكايىلىرى» توغرىسىدا 195
ئەدەبىياتتىكى كۆپ نۇقتىدىن بايان قىلىش 197
ئىجادىيەتتىكى روھىي بېشارەت ئامىللىرى توغرى-
سىدا 200
ئەدەبىياتتىكى ئۆز - ئۆزىنى سوتلاش ئېڭى 202
«دىئالوگ ئەدەبىياتى» توغرىسىدا 206
ھېكايىدىكى ئىككى خىل ۋاقىت چۈشەنچىسى 208
ئەسەر سۇژىتىدىكى يېپىق ۋە ئوچۇق قۇرۇلما 211
ئىككى خىل كىتابخانىنىڭ زۆرۈرلۈكى 213
«مەنىۋى مۇھىتنىڭ ئايلىنىشى» توغرىسىدا 216
كۆپ نەرسە بىلىش ۋە كۆپ نەرسە يېزىش ھەققىدە
220 ....
ياشىسۇن تۇرمۇش 225
ھېسام قۇربانىنىڭ لەقىمى نەگە كەتتى؟.............. 232
«ئانامنىڭ تۇغۇلغان كۈنى» فىلىمىدىن ھېس قىل-
غانلىرىم 236
«بۇ چۈش ئەمەس» ناملىق تېلېۋىزىيە فىلىمىدىكى
تەنقىدىي روھ توغرىسىدا 240
«قۇتادغۇبىلىگ» دە ياشلارنىڭ جورا تالاش

مەسىلىسى 243
ناخشا ۋە روھ 249
دىلبەر يۇنۇس ۋە موڭغۇل ناخشىچى تېڭگىر 259
ئالىي مەكتەپ يېزىقچىلىق دەرسى ئوقۇتۇشى ھەققىدە
مۇھاكىمە 262
ئۇيغۇر تىلىدىكى ئاھاڭداش سۆزلەرنىڭ ئۆلچىمى ۋە
تۈرلىرى توغرىسىدا 272
شائىرنىڭ قەلىمى شائىرنىڭ قەلبىدۇر 282
پەلسەپىۋى ئويلىنىش ئىقتىدارى نامايان قىلىنغان
ئەسەر 299
چىنلىق ۋە تەسىرات 305
«بىرلىك» ناملىق شېئىرنىڭ تاڭجارىق ئىجادىيىتىدە
تۇتىدىغان ئورنى توغرىسىدا 309
«ئاپتورلۇق ھوقۇقى قانۇنى» توغرىسىدا چۈشەنچە... 315
«ئاپتورلۇق ھوقۇقى قانۇنى» نىڭ بارلىققا كېلىش
جەريانى 320
تۇنجى خەلقئارالىق ئاپتورلۇق ھوقۇقى قانۇنى —
«بېرن ئەھدىنامىسى» توغرىسىدا 322
«ئاپتورلۇق ھوقۇقى قانۇنى» دا ئەسەر ھەققىدە تەكىت-
لەنگەن مەزمۇنلار 324
ئاپتورلۇق ھوقۇقىغا دەخلى - تەرۇز قىلىشنىڭ شە-
كىللىرى ۋە تۈرلىرى 327
ئەسەرنى «يوللۇق ئىشلىتىش» قانداق بولىدۇ؟ ... 330
خەلق ئەدەبىيات - سەنئەت ئەسەرلىرى ۋە «ئاپتورلۇق
ھوقۇقى قانۇنى» 333

يازغۇچى مەتىمىن ھوشۇر بىلەن سۆھبەت

مەتىمىن ھوشۇر مۇشۇ بىر نەچچە يىل ئىچىدىكى ئىجادىيەت ئەمەلىيىتىدە ئۆزىنىڭ مول نەتىجىلىرى بىلەن كىتابخانلارغا تونۇلغان يازغۇچىلارنىڭ بىرى. بىز مەتىمىن ھوشۇر بىلەن ئۇنىڭ ئىجادىيىتى ھەققىدە سۆھبەتلەشتۇق. ئەھمىيەتلىك دەپ قارىغانلىرىمىزنى رەتلەپ، كىتابخانلارنىڭ دىققىتىگە سۇندۇق.

سوئال: سىز «تەڭرىتاغ» ژۇرنىلى يېقىندا ئۇيۇشتۇرغان كىتابخانلارنىڭ رايىنى سىناش پائالىيىتىدە ئالدىنقى ئورۇندىكى يازغۇچىلار قاتارىدىن ئورۇن ئالدىڭىز، بۇنىڭغا نىسبەتەن قانداق ھېسسىياتتا بولۇۋاتىسىز؟

جاۋاب: ئاپتور ئۆز ئەسىرىنى كىتابخانلارنى ئوقۇسۇن دەپ يازىدۇ، ئەگەر بىر كىشى جاپا چېكىپ ئەسەر يازسا، لېكىن ئۇنىڭ ئەسىرىنى ياقتۇرۇپ ئوقۇيدىغان كىتابخانلىرى بولمىسا، مۇنداق يېزىقچىلىقنىڭ نېمە ئەھمىيىتى بولسۇن؟!

«تەڭرىتاغ» ژۇرنىلى ئۇيۇشتۇرغان بۇ قېتىمقى پائالىيەتتە مەن مەلۇم ساندا ئۆز كىتابخانلىرىم بارلىقىنى پەملىۋالدىم. بۇ مەن ئۈچۈن ئىلھام. «تەڭرىتاغ» ژۇرنىلىدىكى يولداشلارغا، ئەسەرلىرىمنى ياقتۇرۇپ ئوقۇپ، مەن ئۈچۈن بېلەت تاشلىغان كىتابخانلىرىمغا رەھمەت ئېيتىمەن.

سوئال: ئىلگىرى سىز ناھايىتى ئەركىن ۋە ئىختىيارىي ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللىناتتىڭىز، بۇ قېتىمقى پائالىيەتنىڭ نەتىجىسىدىن كېيىن سىزدە مەلۇم مەجبۇرىيەت تۇيغۇسى شەكىللەندىمۇ، قانداق؟ بۇنىڭدىن كېلىپ چىققان روھىي بېسىم ۋە جىددىيلىك تۇيغۇسى ئىجادىيىتىڭىزگە قانداق تەسىر كۆرسىتىشى

مۇمكىن؟

جاۋاب: شۇنداق، مەندە مەجبۇرىيەت تۇيغۇسى شەكىللەندى. كىتابخانلىرىمنىڭ ئۇمىدىنى يەردە قويماسلىق ئۈچۈن تېخىمۇ ياخشى يازمىسام بولمايدىغان بولدى، دەپ ئويلىدىم. ئەمما، يېزىقچىلىق بىلەن شۇغۇللانغان يولداشلارغا مەلۇمكى، يازغانلىرىمنىڭ ھەممىسىنى ئوخشاشلا ياخشى چىقىرىمەن، دەپ ھۆددە قىلماق تەس.

سوئال: ھازىر كىتابخانلار سىزگە بەكلا قىزىقىۋاتىدۇ، بولۇپمۇ خەن زىيوڭ «مىللىي يازغۇچىلار» ژۇرنىلىدا ماقالە ئېلان قىلىپ (گەرچە ئۇ كىشى سىزنى كۆرمىگەن بولسىمۇ)، ناھايىتى ئىشەنچلىك قىلىپ «دائىم غەلىتە خىياللارنى سۈرىدىغان، قىزىق پاراڭلارنى ئۈزۈلدۈرمەي قىلىپ تۇرىدىغان، بازار ئارىلاشقا ئامراق كىشى» دەپ خاراكتېر بېرىۋىدى، بۇ قىزغىنلىق تېخىمۇ كۈچىيىپ كەتتى. بۇ ھەقتە ئازراق ئىزاھات بېرىپ باقسىڭىز.

جاۋاب: خەن زىيوڭ ئەپەندى بىلەن ئىككىمىز تونۇشمايمىز. شۇنداقتىمۇ ئۇ ماقالىسىدە ماڭا: «دائىم غەلىتە خىياللارنى سۈرىدىغان، قىزىق پاراڭلارنى ئۈزۈلدۈرمەي قىلىپ تۇرىدىغان، بازار ئارىلاشقا ئامراق كىشى» بولۇشى مۇمكىن، دەپ ھەقىقەتەن توغرا باھا بېرىپتۇ. بۇنىڭدىن بىر يازغۇچىنىڭ يازغانلىرىدىن شۇ يازغۇچىنىڭ مىجەزى، تۇرمۇش پىسخىكىسىنى بايقىۋالغىلى بولىدىكەن، دېگەن يەكۈننى چىقارغىلى بولىدۇ. ئاپتور يازغانلىرىدا ئۆزىدىن تاشقى دۇنيانى ۋە مەلۇم جەھەتتە ئۆزىنىمۇ ئىپادىلەيدۇ ـ دە! ... غەلىتە خىياللارنى دائىم سۈرمىسەممۇ، بەزىدە ئىختىيارسىز شۇنداق خىياللارغا كېتىپ قالىمەن. خىيال، تەسەۋۋۇر — ئىجادىيەتنىڭ قانىتى. قىزىق پاراڭلارنى ئاڭلاشقا ناھايىتى خۇشتارمەن، ئۆزۈممۇ ئانچە ـ مۇنچە شۇنداق پاراڭلارنى قىلىپ قالىمەن، بازار ئارىلاشنى ناھايىتى ياخشى كۆرىمەن. بازارنىڭ ئۆزى تۇرلۇك مۇددىئادىكى خىلمۇخىل ئادەملەرنىڭ تى-

رىكچىلىكى بىلەن قىزىپ تۇرغان جانلىق بىر سەھنە. سىز بايقاشقا ماھىر بولسىڭىزلا، بۇ يەردە كىشىنىڭ كۆڭلىنى ئاچىدىغان، كىشىنى ئويغا سالىدىغان، كىشىدە يېڭى پىكىرلەرنى پەيدا قىلىدىغان، كەلگۈسىدە يازىدىغان ئەسەرلىرىڭىزگە ماتېرىيال بولالايدىغان نۇرغۇن نەرسىلەر تېپىلىپ تۇرىدۇ.

سوئال: سىزنىڭ ئەسەرلىرىڭىزدىن كۆپ ھاللاردا تارىخىي، مىللىي، پسىخىك، روھىي جەھەتتىكى جاراھەتلەرنى ئۇچراتقىلى بولىدۇ.ۋەھالەنكى، بۇ جاراھەتلەر كومېدىيىلىك تۈس بىلەن گىرەلىشىپ كەتكەن بولۇپ، كىشىدە چوڭقۇر تەسىر قالدۇرىدۇ. بۇ بەزىلەر ئېيتقاندەك ئىلى ئۇيغۇرلىرىنىڭ پسىخىك ئالاھىدىلىكىنىڭ ئىپادىسىمۇ ياكى تۇرمۇشنىڭ ئەسلىي مەنىسىمۇ؟

جاۋاب: ئەسەرلىرىمدىكى قەھرىمانلىرىمدا غۇلجىلىقلارنىڭ مىجەزى بار. ئۇلار ھەرقانچە جاراھەتلەنسىمۇ چاقچاققا، قىزىقچىلىققا يۆلەپ سەل يېنىكلىۋالغاندەك بولۇشىدۇ. ئەمما، ئۇلارنىڭ كۈلكىسى ھەرگىزمۇ مەنىسىز ھېجىيىش ئەمەس. بۇ كۈلكىنىڭ ئارقىسىغا ئۆتكۈر كىنايە، ئاچچىق تەنە يوشۇرۇنغان… يۇمۇرلۇق سۆزلەر، كۈلكە پەيدا قىلىدىغان ۋەقەلەر ئوقۇرمەنگە ئېستېتىك زوق بېرىدۇ. ئۇلار زەردە بىلەن قىلىنىۋاتقان گەپلەرنى ئاڭلاۋاتقان بولسىمۇ، يەنە ئىختىيارسىز كۈلىدۇ. بۇ بەزىدە كىشىگە ئۆزىنى ئۆزى شاڭخو قىلىۋاتقاندەكمۇ تۇيغۇ بېرىدۇ. پەقەت ئۆزىگە ئىشەنگەن ئادەملا ئۆزىنى ئۆزى شاڭخو قىلىشقا جۈرئەت قىلالايدۇ.

سوئال: سىزنىڭ ھېكايىلىرىڭىزدە روھىي جەھەتتىكى غەيرىي نورمال ياكى بىنورمال كىشىلەرنىڭ ئوبرازى كەينى – كەينىدىن ئوتتۇرىغا چىقتى («ئايخان»، «ساراڭ»، «مۇساپىرلار قاۋىقىدا»، «قىرلىق ئىستاكان» قاتارلىقلار) ۋە بۇلار خېلى كۆپ مۇلاھىزىلەرگە سەۋەب بولدى. بۇ ھەقتە ئازراق ئىزاھات

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

بېرىشنى زۆرۈر دەپ قارامسىز، قانداق؟

جاۋاب: روھىي جەھەتتىكى نورماللىق بىلەن بىنورماللىق ئوتتۇرىسىدا زادى قانچىلىك ئارىلىق بار؟ تۆپتۈزۈكلا بىر ئادەم ئىككى ـ ئۈچ رومكىنى ئوشۇق ئىچىۋەتسە ھازىرلا يېرىم ساراڭغا ئايلىنىدۇ، كىشى ئاچچىقىغا ھاي بېرەلمىگەن چاغلاردا كۆتۈلمە-گەن ئەخمىقانە ئىشلارنى قىلىپ قويىدىغۇ؟! ئەدەبىيات ئىنسان روھىنى ئاختۇرىدىغان پەن ئىكەن، ئۇنداقتا ئىنسانىيەتنىڭ بىر قىسمى بولغان «روھىي جەھەتتىن بىنورمال كىشىلەر»مۇ تەس-ۋىرلەشنىڭ سىرتىدا قالماسلىقى كېرەك.

سوئال: ئىلگىرى «ساددا»، «چۈشىنىشلىك»، «ئېنىق» دېگەن سۆزلەر ئەدەبىياتىمىزدا بەدىئىيلىكنىڭ مۇھىم شەرتى ھې-سابلىناتتى، ھازىر «مۇرەككەپلىك» مۇ مۇھىم شەرت بولۇپ قېلىۋاتىدۇ. بۇ ھەقتىكى كۆز قارىشىڭىز قانداق؟

جاۋاب: پىكىر بەكمۇ يالىڭاچ، ئەسەر قۇرۇلمىسى تولىمۇ ئۇدۇل بولۇپ قالسىمۇ، كىتابخانىنى قىزىقتۇرالمايدۇ. كىتابخان ئەسىرىڭىزنىڭ بېشىنى ئوقۇپلا ئاخىرىدا نېمە دېمەكچى بولغىنى-ڭىزنى پەملەپ بولىدىغان بولسا، ئىشىنىڭ ئەپلەشمىگىنى شۇ. ئەلۋەتتە، ئەسەر قۇرۇلمىسى مۇرەككەپرەك، ئىدىيىسى بىر قەدەر كىشىنى ئويغا سالىدىغان قىلىپ بېرىلسە، بەدىئىي ئۈنۈمى ياخشى بولىدۇ. تىل مەسىلىسىگە كەلسەك، مېنىڭچە ئەسەر تىلىنىڭ ساددا، چۈشىنىشلىك بولغىنى ياخشى. مەن ئۇشۇقچە گادىرماچ قىلىۋېتىشنى، كىتابخانمۇ، ھەتتا يازغۇچى ئۆزىمۇ چۈشىنەلمەي-دىغان قىلىپ يېزىشنى تەشەببۇس قىلمايمەن. گۈزەللىك ئاددىي-لىقتا. تەبىئەت ياراتقان نەرسىلەر ئەسلىدىلا گۈزەل، ئۇ ئۇشۇقچە ياساندۇرۇشقا موھتاج ئەمەس. بەزىدە بىز ياساندۇرىمەن دەپ، بۇزۇپ قويىمىز. نېمە ئۈچۈن رەڭگارەڭ گۈللەر بېسىلغان چىت-تىن سىدام سارجا قىممەت؟ گەپ ئۇنىڭ سالمىقىدا، ماتېرىيال-نىڭ قىممىتىدە.

سوئال: سىزنىڭچە يازغۇچىلارغا باھا بېرىشتە «تۇرمۇشنىڭ مۇنداق تەرىپىگە ئېتىبار بېرىدۇ» دېيىشنىڭ زۆرۈرىيىتى بارمۇ؟

جاۋاب: تۇرمۇش دېگەن ناھايىتى كەڭ ساھە، ئۇنىڭ ھەممە تەرىپىگە تەڭ ئېتىبار بېرىپ كەتمەكمۇ تەس. مەلۇم بىر يازغۇچىنىڭ ئۆز دىققىتىنى تۇرمۇشنىڭ ئۆزىگە تونۇش، ئۆزى ياخشى چۈشىنىدىغان مەلۇم بىر تەرىپىگە كۆپرەك قارىتىشى نورمال ئەھۋال. گەپ تۇرمۇشنىڭ شۇ بىر تەرىپىنى يېزىش ئارقىلىق كۆپ تەرىپىنى يورۇتۇپ بېرىشتە.

سوئال: «پېرسوناژنى ۋەقەلىك مەركىزىگە قويماسلىق، بەلكى ۋەقەلىك ئېھتىياجى بويىچە پېرسوناژ يارىتىپ بېرىش» نى بىز سىزنىڭ ئىجادىيەت ئۇسۇلىڭىز دەپ قاراۋاتىمىز، سىزچە قانداق؟

جاۋاب: خەن زىيۇڭ ئەپەندى مېنىڭ يېزىش ئۇسۇلۇمنى «تۇرمۇشنى ئەسلىي ھالىتىگە قايتۇرۇش ئۇسۇلى» دەپ چۈشەندۈردى، راست شۇنداقمۇ ياكى مېنىڭ يېزىش ئۇسۇلۇم سىلەر ئېيتقاندەك پېرسوناژنى ۋەقەلىك مەركىزىگە قويماستىن، ۋەقەلىك ئېھتىياجىغا ئاساسەن پېرسوناژ يارىتىدىغان ئۇسۇل» مۇ، بۇنى ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن، يازغانلىرىم ئارقىلىق مەن پەقەت ھوي ئاغىنىلەر، قاراڭلار، دۇنيادا مۇنداقمۇ ئادەملەر، مۇنداقمۇ ۋەقەلەر بولىدىكەن، ئىشىنەمسىلەر، ئىشەنمەمسىلەر؟! » دېدىم، خالاس.

سوئال: يېقىنقى ئىجادىيەتلىرىڭىزدە غەرب ھازىرقى زامان ئەدەبىي ئېقىملىرىنىڭ ئالاھىدىلىكى كۆرۈلۈپ قېلىۋاتقىنىدا شەك يوق. مەسىلەن، «ئۆلۈككە خەت» تە يېڭى ھېكايىچىلىق ئېقىمىنىڭ كۆرۈنۈشلىرىنىڭ تەكرارلىنىپ تۇرۇش ئالاھىدىلىكى، «ئايخان» دا «مۇمكىن»، «ئېھتىمال» دېگەندەك ئىككى بىسلىق سۆزلەر، شۇنىڭدەك پەرەز تۇسىدىكى ئىزاھاتلار بار. سىز راستىنلا بىرەر ئېقىمغا يانداشىۋاتامسىز، قانداق؟

جاۋاب: ژۇرناللاردىن غەرب هازىرقى زامان ئەدەبىيات ئېـ-
قىملىرىنى تونۇشتۇرغان ماقالىلەرنى ئوقۇپ باقتىم. راستىمنى
ئېيتسام تۇزۇكرەك بىر نېمە چۈشەنمىدىم. ئوقۇپ بولغاندىن
كېيىن، كاللامدا ھېچنېمە قالمىغاندەك بولۇپ قالدى. بۇ ئېقىمـ-
لار توغرىسىدىكى ئۇچۇرلارنى ئاڭلاپ قويسا، بىلىپ قويسا بولىـ-
دۇ. ئۇنىڭ ھەممىسىنى دورايمەن دەپ ئاۋارە بولۇشىنىڭمۇ ھاجىـ-
تى يوق. مۇنداق بىھۇدە ئۇرۇنۇش «رەڭمۇرەڭ بولاي دېدىم،
ھېچنېمە رەڭ بولالمىدىم» دېگەندەك نەتىجە بىلەن ئاخىرلىشىدۇ.
بىرەر ئېقىمنىڭ ئەسەرلىرىگە تەقلىد قىلىپ يېزىپ باقسا بولىـ-
دۇ، ئەمما دائىم ئەينەن تەقلىد قىلىشتىن نېرى بارالماي چۆگىـ-
لەپ يۈرۈشنىڭ ئۆزىمۇ ئىش ئەمەس. دوراش، تەقلىد قىلىش
ھېچ بولمىغاندا پۈتۈن ئىجادىيەت ئەمەس. ئەدەبىياتىمىزدا يېڭىـ-
لىق يارىتىش قىزغىنلىقى تېخى ئەمدىلەتىن باشلىنىۋاتىدۇ. بىز
ئىزدىنىش يولىدا تەكرارلىنىش ۋە ئوخشىسىزلىقلارنى باشتىن
كەچۈرۈپ، ئۆز مۇھىتىمىزغا ماسلىشالايدىغان «يېڭى سورت»
لارنى ئاخىرى تاپىمىز. ھازىرچە مەن ئۆزۈمنى غەربنىڭ بىرەر
ئەدەبىيات ئېقىمىغا ياندىشىپ كېتىپ بارىمەن، دەپ ئېيتالمايـ-
مەن.

سوئال: سىزنىڭ شەكىل جەھەتتىكى ئىزدىنىشىڭىز باشقا
قەلەمكەش دوستلىرىڭىزغا قارىغاندا زور نەتىجىگە ئېرىشىۋاتىدۇ.
يېقىندا ئېلان قىلىنغان «خاسىيەتلىك قار» ناملىق پوۋېستىڭىز
بۇ جەھەتتە بىزنى قايىل قىلدى. بۇ جەھەتتىكى تەجرىبىڭىزنى
سۆزلەپ بەرسىڭىز.

جاۋاب: رايونىمىزدا چەت ئەل ئەدەبىياتىنى تونۇشتۇرۇشتا
«دۇنيا ئەدەبىياتى» ژۇرنىلىنىڭ رولى ناھايىتى چوڭ بولدى.
ئۇ بىزنى دۇنيادىكى خىلمۇخىل خەلقنىڭ ھەر خىل ئۇسلۇبتىكى
ئەسەرلىرىنى كۆرۈش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلدى. ئەمما، بىز-
نىڭ كۆرۈۋاتقىنىمىز تەرجىمە ئەسەرلىرى بولغاچقا، ئۇنىڭ تىلىدا

ئانچە ئالاھىدىلىك يوق. بۇ ئەسەرلەر بىزگە يېتىپ كەلگۈچە
بولغان ئارىلىقتا بىر ياكى بىر نەچچە خىل تىلغا تەرجىمە قىلىن-
نىپ، ئاندىن ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىنىدىغان بولغاچقا، ئەس-
لىي ئاپتورنىڭ تىلى تەرجىمان تىلىغا ئۆزگىرىپ كېتىدۇ. شۇن-
داقتىمۇ ئۇلارنىڭ ئەسەر ۋەقەلىكىنى قۇراشتۇرۇش، باش -
ئاخىرىنى ئورۇنلاشتۇرۇش قاتارلىق جەھەتلەردىكى نۇرغۇن ئار-
تۇقچىلىقلىرىنى بايقىۋالغىلى بولىدۇ. مەن ئۇلاردىن ئىپادىلەش
شەكلىدە ئەركىنرەك بولۇشنى ئۆگىنىۋالدىم. لېكىن، بۇنىڭلىق
بىلەن ئەنئەنىۋى يېزىش ئۇسۇلىدىن پۈتۈنلەي ۋاز كېچىشىمۇ ها-
جەتسىز. ئۆز زامانىسىنىڭ ئەدەبىيات ئۇستىلىرى ئاشۇ ئەنئەنىۋى
ئۇسۇل بىلەن ئاجايىپ ئەسەرلەرنى يارانقان. ئۇنى بىراقلا چۆرۈ-
ۋېتىپ، غەربنىڭ مەلۇم بىر شەكلىنى قوغلىشىپ كەتسەك، بىر
رامكىدىن قۇتۇلۇپ ئۆزىمىزنى ئىككىنچى بىر رامكىغا سولىۋال-
غان بولىمىز. مەسىلەن، مەن «كۆز يامغۇرى» دېگەن ھېكايەمنى
باشتا يېڭىچە بىر شەكىلدە يازماقچى بولغانىدىم، زادىلا قاملاشتۇ-
رالمىدىم. ئاخىرىدا ۋەقەنى ۋاقىت تەرتىپى بىلەن تىزىپ، قەھرى-
مانىنىڭ ئوبرازىنى ئاستا - ئاستا گەۋدىلەندۈرۈپ بېرىدىغان كونا
ئۇسۇلدا يېزىپ چىقتىم. شەكىل — ئىدىيىنى، ۋەقەنى ئىپادى-
لەشتە قوللىنىلىدىغان بىر ۋاستە. ئەنئەنىدىنمۇ پايدىلىنىشى-
مىز، ئۆزىمىزنىڭ مىللىي تۇرمۇشىمىزنى ئەكس ئەتتۈرۈشكە
ئەپلىك بولغان، كىتابخانلىرىمىزنىڭ قوبۇل قىلىش ئادىتىگە
يېقىنلاشقان يېڭى - يېڭى ئىپادىلەش شەكىللىرىنىمۇ يارىتىشى-
مىز لازىم. ماڭىدىغان يولنىڭ كەڭ بولغىنى ياخشى. «خاسىيەت-
لىك قار» نى مەن ئانچە مۇۋەپپەقىيەتلىك چىققان پوۋېست دەپ
قارىمايمەن.

سوئال: ئەسەرلىرىڭىزنىڭ تىل جەھەتتىكى ئاممىباپلىقى،
راۋانلىقى، يۇمۇرلۇقلۇقى، ئۆتكۈرلۈكى ھەققەتەنمۇ كىشىنى
قايىل قىلىدۇ. بەزىلەر سىزنى كاتتا سورۇن ۋە يىغىلىشلاردا

كەمدىن ـ كەم ئۇچراتقانلىقىغا قاراپ، سىزنى كۆپرەك ئاددىي كىشىلەر بىلەن ئەسرالىشىشنى ياقتۇرىدۇ، شۇڭا ئۇنىڭ ئەسەر-لىرىنىڭ تىلى خەلق تىلىغا يېقىن، دېيىشىۋاتىدۇ. بىھۆرمەتلىك بولسىمۇ سوراپ باقايلى، بىزمۇ سىزنىڭ ئاددىي كىشىلەر بىلەن «ئۇستى ئوچۇق» قاۋاقخانىلاردا سورۇن تۈزۈشكىنىڭىزنى كۆر-گەنىدۇق، دېمەك، يۇقىرىقى سۆزلەرنىڭ ئاساسى بارمۇ، قانداق؟

جاۋاب: بۇ مېنىڭ تۇرمۇش قارىشىم، مىجەزىمگە مۇناسى-ۋەتلىك مەسىلە. رەسمىيەت يۈزىسىدىن ئۇيۇشتۇرۇلغان بەكمۇ داغدۇغىلىق سورۇنلاردا ئۆزۈمنى تازا ئەركىن ھېس قىلالماي-مەن. ئۇ يەردىكى ياسالمىلىق، بىھۇدە تەكەللۇپلار كىشىنى ھار-غۇزۇۋېتىدۇ. تەبىئىي قۇراشتۇرۇلۇپ قالغان سورۇنلاردا بولسا، سەمىمىي گەپلەرنى ئاڭلىغىلى بولىدۇ. كىشى راھەتلىنىدۇ.

سوئال: سىزچە يازغۇچىلارنىڭ تۇرمۇش ئادىتى ۋە يېزىق-چىلىق بىلەن شۇغۇللىنىشتىكى مۇددىئاسى ئۇلارنىڭ ئىجادىيىتى-گە قانداق تەسىر كۆرسىتىشى مۇمكىن؟

جاۋاب: بىر يازغۇچىنىڭ تۇرمۇش ئادىتى، مىجەزى، قىزى-قىش دائىرىسى، تۇرمۇش ھەۋىسى، تەربىيىلىنىشى، يېزىقچىلىق مۇددىئاسى جەزمەن شۇ يازغۇچىنىڭ ئىجادىيىتىگە ھەرخىل تەسىر كۆرسىتىدۇ ۋە ئۇنىڭ يازغانلىرىدا ئەكس ئېتىپ تۇرىدۇ.

سوئال: «بۇرۇت ماجىراسى» ناملىق ھېكايىڭىز ھەققىدى-كى مۇلاھىزىلەردە بازار باشلىقىنىڭ ئوبرازى تۇرمۇشتىكى ئادەم-لەرگە تەتبىقلىغىلى بولمايدىغان، ئادەملەردىكى قورقۇمسىراش ئېڭىغا ۋەكىللىك قىلىدىغان بىر خىل مەنىۋى سىمۋول دەپ قارالدى. بۇنداق بولغاندا ئەدەبىياتنىڭ تۇرمۇش بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىگە تەسىر يېتەمدۇ، قانداق؟

جاۋاب: مېنىڭچە تۇرمۇشتا ھېلىمۇ «بازار باشلىقى» دەك ئادەملەرنى ئۇرغۇن ئۇچراتقىلى بولىدۇ. ئۇنى «ئادەملەردىكى قورقۇمسىراش ئېڭىغا ۋەكىللىك قىلىدىغان بىر خىل سىمۋول»

دەپ قاراشنىڭ ئۆزى «تۇرمۇشتىكى مەلۇم ئادەملەرگە تەتبىقلىنىشلى بولىدۇ» دېگەن مەنىنى بېرىدۇ. تەتبىقلىنىشلى بولمايدىغان نەرسە قانداق قىلىپ مەلۇم بىر ئاڭغا ۋەكىللىك قىلالايدۇ؟ ئەدەبىيات تۇرمۇشتىكى بەزى نەرسىلەرنى ئەينەن كۆرسەتسە، مەلۇم نەرسىلەرنى سىمۋوللاشتۇرىدۇ. قارىسىڭىز تۇرمۇشتىكى مەلۇم بىر نەرسىگە ئوخشايدۇ - يۇ، تازا سىنچىلاپ قارىسىڭىز يەنە ئوخشىمايمۇ قالىدۇ.

سوئال: ئەدەبىياتنى تۇرمۇشقا يېقىنلاشتۇرۇش ھەققىدە يەنە قانداق قاراشلىرىڭىز بار؟

جاۋاب: ئالدى بىلەن بىز تۇرمۇش دېگەن مۇشۇ ئاتالغۇنىڭ مەنە دائىرىسىنى ئېنىقلىۋېلىشىمىز كېرەك. ئادەتتە بىز تۇرمۇش دېگىنىمىزدە، ئادەملەر بىلەن ئادەملەر، ئادەملەر بىلەن جەمئىيەت، تەبىئەت ئوتتۇرىسىدا ھەر كۈنى، ھەر سائەتتە بولۇپ تۇرىدىغان ئالاقە — چىن ھەقىقىي ئىشلارنى كۆزدە تۇتىمىز. تۇرمۇشنىڭ بۇنىڭدىن باشقا يەنە بىر مۇھىم تەرىپىمۇ بار، يەنى ئادەمنىڭ يېگانە تۇرغاندىكى تەپەككۇرى، سۇرىدىغان خىياللىرى، قىلىدىغان ئارزۇلىرى، غەلىتە قىلىقلىرىمۇ تۇرمۇش. بەزى نەرسىلەر رېئال تاشقى دۇنيادا مەۋجۇت بولسا، يەنە بەزى نەرسىلەر كىشىلەرنىڭ روھىي دۇنياسىدا، تەپەككۇرىدا مەۋجۇت. «تۇرمۇش چىنلىقى» دېگىنىمىز، بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئەدەبىيات رېئال، بار نەرسىنىلا ئەكس ئەتتۇرۇپ قالماستىن، يەنە تېخى بولمىغان ياكى بولىدىغان، بولۇش ئېھتىمالى بولغان نەرسىلەرنىمۇ تەسەۋۋۇر قىلىپ يارىتالىشى كېرەك. مەيلى سىز چىن نەرسىنى يېزىڭ ياكى ئاجايىپ - غارايىپ نەرسىلەرنى ياراتماقچى بولۇڭ، مەلۇم تۇرمۇش ئاساسىڭىز بولمىسا بولمايدۇ. بۇ ناھايىتى مۇھىم بىر شەرت.

سوئال: دەۋرىمىزدىكى كىتابخانلارنىڭ دىققەت مەركىزىدىكى بىر يازغۇچى بولۇش سۈپىتىڭىز بىلەن ئەدەبىياتىمىزنى دۇن-

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com